

Tredjemandspantsætninger – Hvornår er dette et problem?

Martin Christian Kruhl
Partner, Ph.D.

Ifølge selskabslovens § 135, stk. 2, 1. pkt. forpligtes et kapitalselskab ved aftaler, som indgås på kapitalselskabets vegne af det samlede centrale ledelsesorgan. Har de tegningsberettigede personer i kapitalselskabet derfor indgået en aftale, er denne som udgangspunkt bindende for selskabet, jf. selskabslovens § 136, stk. 1.

Dette har traditionelt været anset som udtryk for lovgivers ønske om at beskytte samhandlen: Selskabets medkontrahent skal kunne forlade sig på, at den tegningsberettigede ledelse kan indgå bindende retshandler på selskabets vegne, uden risiko for, at retshandlens gyldighed senere anfægtes. Aftaler med (kapital-)selskaber er dog særlige, idet der i selskabsloven findes bestemmelser, der efter omstændighederne kan føre til, at en aftale med et selskab er ugyldig, uanset, at den er indgået af de tegningsberettigede medlemmer af kapitalselskabets centrale ledelsesorgan. Det traditionelle udgangspunkt om, at selskabet er bundet af dispositionen, må derfor i nogle tilfælde fraviges.

Et område, hvor aftaler i visse sammenhænge er blevet tilsidesat som ugyldige efter selskabslovens regler herom, er tredjemandspantsætninger. Diskussionen omkring anvendelsesområdet for de særlige ugyldighedsregler er derfor ikke udelukkende af teoretisk interesse, idet en tredjemandspantsætning, som et selskab har påtaget sig, kan være i risiko for at blive ramt af ugyldighed. Dette kan medføre store økonomiske konsekvenser for den pantnaver, som har tillid og tiltro til pantsætningens gyldighed.

I dette nyhedsbrev gennemgås "det bærende element" i ugyldighedsvurderingen, samt visse typesituationer, hvor tredjemandspantsætninger forekommer, herunder den eventuelle risiko for, at tredjepantsætningen vil blive ramt af ugyldighed.

”Selskabets interesse”

Selskabslovens bestemmelser om ugyldighed stiller direkte eller indirekte som et krav, at en disposition foretaget af det centrale ledelsesorgan skal stride mod ”selskabets interesse”, før denne kan tilsidesættes som ugyldig. Eksempelvis baseres den urimelighedsvurdering, som er indeholdt i selskabslovens § 127 herpå, mens ”selskabets interesse” fremgår direkte af selskabslovens § 136, stk. 1, nr. 3, 2. led. Begrebet ”selskabets interesse” er derfor af afgørende betydning i forhold til anfægtelse af aftaler efter de selskabsretlige regler. Hverken selskabsloven eller dennes forarbejder opstiller konkrete retningslinjer for, hvad der nærmere skal forstås ved begrebet ”selskabets interesse”. På trods heraf, har retspraksis og på denne baggrund den selskabsretlige litteratur forsøgt, at definere begrebet ”selskabets interesse”. Her defineres begrebet som en samlet vurdering af både kapitalejernes kollektive interesse og kreditorernes interesser. En aftale kan derfor være i strid med selskabets interesse, hvis:

- 1) Aftalen ikke er i overensstemmelse med kapitalejernes kollektive interesse i selskabet, eller
- 2) Aftalen ikke er i overensstemmelse med kreditorinteressen.

”Selskabets interesse” er derfor et dynamisk paraplybegreb, der omfavner en lang række interesser hos de forskellige ”stakeholders” i virksomheden, og som, ved vurderingen af, hvorvidt der konkret er sket tilsidesættelse af selskabets interesse, vil kunne blive tillagt varierende vægt alt afhængig af konteksten og selskabets økonomiske forhold på det pågældende tidspunkt.

Når spørgsmålet om ”selskabets interesse” har været prøvet i retspraksis, har dette netop været i forbindelse med tredjemandspantsætninger, her i form af, at et selskab har påtaget sig en panteforpligtelse til fordel for et koncernforbundet selskab. I denne situation ses det ikke sjældent i praksis, at det selskab, som stiller sikkerheden, ikke opnår nogen modydelse for sikkerheden. Dette var eksempelvis tilfældet i ”Kiwi-sagen”. Kiwi Deposit Holdings A/S (”Kiwi”) og Dansk-Europæisk Finansiering ApS (”DEF”) var begge 100 % ejet af et moderselskab fra New Zealand. Sagen var en konkurs fordringsprøvelsessag, der omhandlede en af Kiwi stillet sikkerhed for et lån, som DEF havde fået bevilliget. Kiwi havde således stillet sikkerhed til fordel for et lån til et søsterselskab. Fordringsprøvelsessagen, og herunder hvorvidt sikkerhedsstillelsen var i selskabets interesse, blev afgjort efter selskabslovens § 127. Sø- og Handelsretten nåede frem til, at udgangspunktet for vurderingen af, om et selskab har handlet i egen interesse, er i selskabet selv. Sø- og Handelsretten anvendte herefter en formodningsregel gående på, at en sikkerhedsstillelse for et søsterselskab i udgangspunktet ikke er i selskabets egen interesse. Herefter var det pantehaverens byrde at bevise/sandsynliggøre, at det sikkerhedsstillende selskab havde en interesse i pantsætningen. Denne bevisbyrde kunne ikke løftes, hvorfor pantsætningen var ugyldig.

Hvornår er tredjemandspantsætningerne et problem

Foretager et selskab en pantsætning, skal det i første omgang vurderes, om dette er i selskabets (egen) interesse. Det er således ikke som udgangspunkt tilstrækkeligt, at det koncernforbundne selskab opnår en fordel, hvis denne ikke modsvarer af en modydelse til det pantsættende selskab.

Et selskab vil formentligt have lettere ved at overbevise domstolene om, at en disposition er i selskabets (egen)

interesse, når dispositionen (også) er til fordel for et moderselskab (eller et datterselskab), end ved dispositioner foretaget til fordel for et søsterselskab. Den økonomiske relation mellem et moderselskab og dets datterselskab vil typisk være tættere end den økonomiske relation mellem to søsterselskaber, hvorfor det i førstnævnte tilfælde synes nemmere at forsvare et synspunkt om, at en pantsætning til fordel for et selskabs moder- eller datterselskab kan sidestilles med en fordel for det pantsættende selskab selv. I koncernforhold må man dog generelt sige, at der skal anlægges en konkret helhedsvurdering. En pantsætning til fordel for eksempelvis et søsterselskab kan derfor ikke afvises kategorisk, men situationen – og dermed begrebet – kræver en konkret vurdering af alle sagens omstændigheder.

Foretager et selskab derimod en pantsætning til fordel for et andet selskab, som ikke er koncernforbundet – hverken som søsterselskaber eller som moder/datterselskaber – står pantsætningens gyldighed i en meget udsat position. Panthaver (eksempelvis en bank) vil i dette tilfælde have en større opgave med at godtgøre, hvorfor pantsætteren netop har en interesse i den foretagne pantsætning. I dette tilfælde kan en pantsætning i mindre grad end i "Kiwi-dommen" rummes inden for dispositionsadgangen i selskabsloven, og opnår pantsætter ikke en modydelse – eksempelvis en kontant betaling for pantsætningen – står panthaver i en, juridisk set, meget dårlig position.